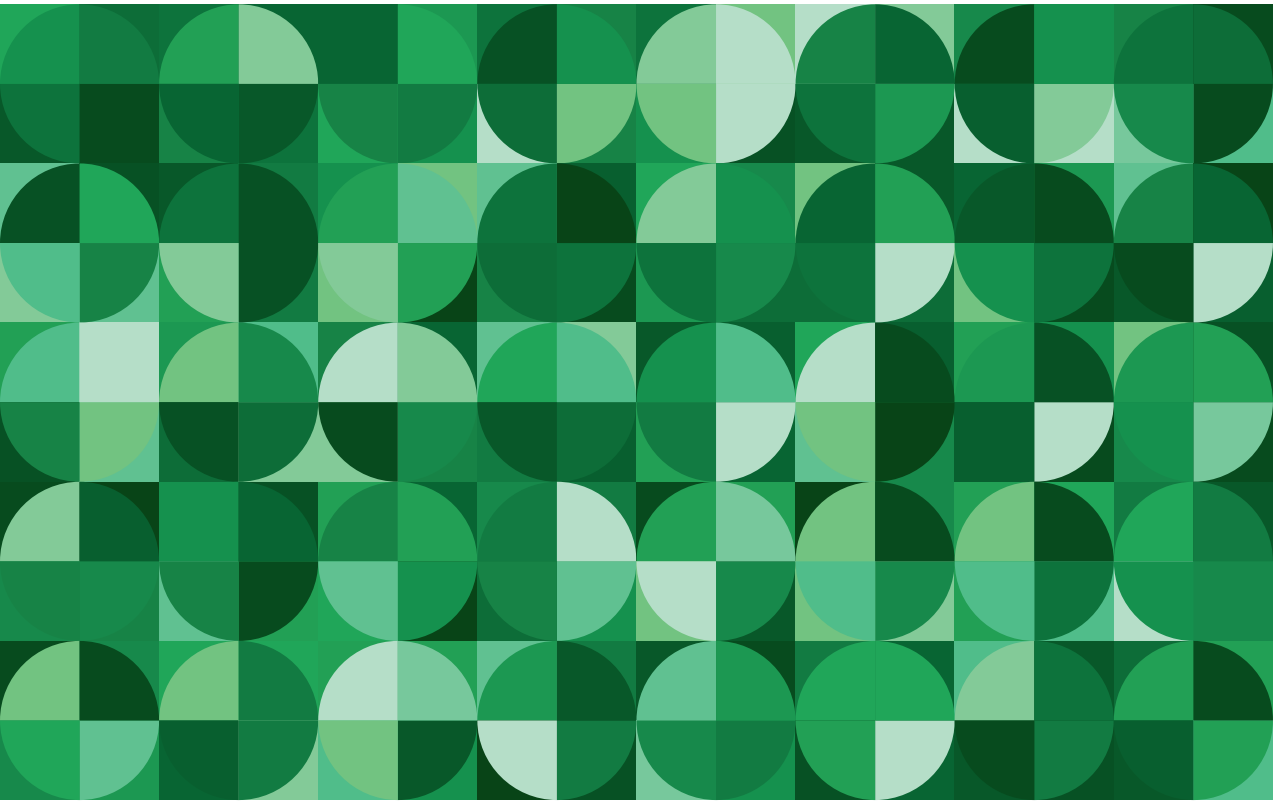
Vegard Frantzen
Daniel Schofield (red.)

MEDIEPEDAGOGIKK OG MEDIEKOMPETANSE

DANNING OG LÆRING I EN NY MEDIEKULTUR

FAGBOKFORLAGET

Mediepedagogikk og mediekompetanse

Vegard M. Frantzen og Daniel Schofield (red.)

Mediepedagogikk og mediekompetanse

Danning og læring i en ny mediekultur

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2024 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

ISBN: 978-82-450-2951-2

1. utgave, 2. versjon 2024
E-utgaven er basert på 1. trykte utgave, 2. opplag: ISBN 978-82-450-2073-1
Elektronisk tilrettelegging: John Grieg, Bergen

Forsidedesign ved forlaget
Forsidebilde: © Shutterstock/Joann Vector Artist

Boken er utgitt med støtte fra Institutt for pedagogikk og livslang læring, NTNU.

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
E-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert.

Miljøfyrtårn®

Forord

I mediepedagogikk er det alltid behov for oppdatert og tidsaktuell litteratur. Ideen til denne boken kom etter innspill fra vår forlagsredaktør May Helene Solberg i Fagbokforlaget, som vi har samarbeidet med tidligere. Vi skylder en stor takk til May Helene for hennes tillit, gode råd og innspill, og for at hun på en kyndig måte har sørget for gjennomføring av bokprosjektet i tråd med tidsplanen.

Vi sender også en stor takk til alle bidragsytere i boken, for deres uunnværlige innsats og faglige bidrag til boken og til fagfeltet mediepedagogikk. Uten dere – ingen bok! Vi ønsker også å takke alle fagfeller for grundige og konstruktive tilbakemeldinger, som uten tvil har økt kvaliteten på tekstene og helheten i boken.

En stor takk går til instituttleder Hans Petter Ulleberg ved Institutt for pedagogikk og livslang læring (IPL) ved NTNU for støtte og fleksibilitet i arbeidshverdagen, slik at vi fikk mulighet til å gjennomføre dette bokprosjektet. Ved IPL har vi nå to bærekraftige emner i mediepedagogikk på bachelor- og mastergradsnivå med til sammen rundt 150 engasjerte og lærevillige studenter hvert år. Vi ønsker å få takke alle de hundrevis av studenter som gjennom årene har studert våre mediepedagogiske fagemner, for deres uvurderlige bidrag til boken gjennom faglige diskusjoner og annen aktiv deltakelse i undervisningen. Nylig har vi fått bevilget midler fra Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap ved NTNU til innovativ undervisning knyttet til IKT og digitale medier. Dette vil komme IPL, fagfeltet og kommende studenter i mediepedagogikk til gode, det vil gi nye forskningsbaserte bidrag til mediepedagogikken og ytterligere faglig utvikling de neste årene.

Vi ønsker også å takke vår kollega Soilikki Vettenranta, som nå har gått inn i pensjonistenes rekker. Vi takker Soilikki for hennes bidrag til mediepedagogikken og for god veiledning.

Og takk til familie, venner og den slags! Det er en tidkrevende og til tider altoppslukende syssel å få en slik bok i havn. Våre familier vet alt om dette, og forhåpentligvis får vi en gang anledning til å gjengjelde den fantastiske hjelpen vi har fått underveis i denne prosessen.

God lesning!

Trondheim, 6. november 2017

Vegard M. Frantzen og Daniel Schofield
Redaktører

Til 2. opplag

Dette er andre opplag av denne boken, som ble utgitt første gang i 2018. Enkelte feil er rettet, kapittel 1 har fått et nytt avsnitt om definisjoner av mediekompetanse, og beskrivelsene av digitale ferdigheter i kapittel 2 og 11 er oppdatert.

Trondheim, 3. mai 2024

Vegard M. Frantzen og Daniel Schofield

Innhold

Innledning ... 13
Vegard M. Frantzen og Daniel Schofield
Bokens innhold ... 16

Kapittel 1 Mellom medier, skole og hverdagsliv: Mediepedagogikk som forskningsfelt ... 21
Daniel Schofield og Vegard M. Frantzen
Innledning ... 21
Mediepedagogikk – et vidtfavnende og dynamisk forskningsfelt ... 22
Definisjoner av mediekompetanse ... 23
Medieforskning: Effekt eller medvirkning? ... 25
Tradisjoner i medieforskning ... 26
Pedagogisk forskning – fra atferd til praksis ... 28
Mediepedagogikkens tre dimensjoner ... 30
Aktuell mediepedagogisk forskning ... 31
Critical literacy ... 32
Media literacy og digital literacy ... 32
Miedepraksiser ... 33
IKT, medier og dataspill i læringsprosesser ... 34
Medier i samfunnsperspektiv ... 34
Utfordringer for mediepedagogisk forskning i dag ... 36
Teoretiske utfordringer ... 36
Metodologiske utfordringer ... 37
Etiske utfordringer ... 39

Kapittel 2 Mediepedagogikk og mediedidaktikk ... 49
Vegard M. Frantzen og Daniel Schofield
Mediepedagogikk som undervisningsfag ... 50
Mediedidaktikk og medieutvikling ... 51
Mediepedagogisk medieundervisning ... 54
Moralsk panikk ... 55
Kulturelitistisk «snobberi» og kognitivt forsvarsverk ... 56
De skjulte ideologiene ... 56
Rammeverk og dekonstruksjon ... 57
Pragmatikk og klasseromspraksis ... 58
Galopperende medieteknologi og mediedidaktikkens stillstand ... 61

Norsk nyorientering og mediepedagogisk utvikling ... 62
Skolens forhold til mediene ... 64
Reformpedagogikk ... 65
Video og panikk ... 66
Instrumentelt fokus ... 67
Mot digital kompetanse ... 68
Mot en bærekraftig mediepedagogikk og mediedidaktikk ... 69

Kapittel 3 **På søken etter mediepedagogikkens teorigrunnlag: Utfordringer i vår globaliserte og medialiserte verden** ... 75
Svein Østerud

En disiplin i emning ... 75
Mot en teori om læring og utvikling ved hjelp av kulturelle redskaper ... 78
Inn i klasserommene ... 82
Lokal skole og statlige læreplaner på kollisjonskurs ... 85
«Elektronisk ransel» som grenseobjekt ... 87
En splittet klasseromsvirkelighet ... 88
Utenforskap – også et globalt fenomen ... 90
Fanget i spillets virtuelle verden ... 91
Når den virtuelle virkeligheten invaderer den reelle ... 92
Spillet som avgrensningsobjekt ... 94
Å befinne seg i spennet mellom en virtuell og en fysisk virkelighet ... 97
Har mediepedagogene svaret? ... 99

Kapittel 4 **Mediepedagogiske teorier for fremtiden?** ... 107
Reijo Kupiainen

Innledning ... 107
Hva er mediepedagogikk? ... 108
Fra beskyttende til forberedende modell og media literacy 2.0 ... 112
Ny materialitet i mediepedagogikk ... 117
Konklusjon ... 119

Kapittel 5 **Bidreg digital teknologi til danning?** ... 123
Odin Fauskevåg

Innleiing ... 123
Del 1 Danning i det digitale samfunnet – Erstad og Løvlie ... 124
Erstad – digital danning i lys av informasjonssamfunnet ... 124
Løvlie – teknokulturell danning og kommunikasjon ... 126
Del 2 Eit normativt omgrep om danning – anerkjenning og kjærleik ... 128
Kierkegaard og den framandgjerande kjærleiken ... 129
Hegel og den anerkjennande kjærleiken – danning ... 131
Strukturen til eit dannande medium – anerkjenning og risiko ... 133
Del 3 Digital danning og normativitet ... 135
Danning til individualitet ... 136
Danning til fellesskap ... 137
Danning og digital distraksjon ... 138

Danningsreisa og digital teknologi ... 139
Danning til borgar – ytringsfridom og ytringsansvar i den digitale offentlegheita ... 140
Danning og tid ... 143
Oppsummering ... 144

Kapittel 6 **Digital danning i skolen: Etikk, ansvar og refleksiv kompetanse** ... 147
Daniel Schofield
Nye vilkår for den offentlige diskursen ... 148
Kompleksitet i forholdet mellom identitet og mediebruk ... 150
Medierte opplevelser på godt og vondt ... 151
Hva er digital danning? ... 153
Mediene som ressurser i danningsprosessen ... 154
Etikk og ansvarsbevissthet ... 155
Digital danning omsatt i praksis ... 156
Refleksiv danning ... 156
Læringsaktiviteter som *betyr* noe ... 158
Skolens rolle i elevenes danningsprosjekter ... 160

Kapittel 7 **Digitale læringsliv – integrerte mediepraksiser og mediepedagogiske utfordringer** ... 167
Ola Erstad
Mediepedagogikk i en uoversiktlig tid ... 167
Fremveksten av integrerte mediepraksiser ... 168
Mellom kontekster ... 172
Om å studere integrerte mediepraksiser ... 174
To eksempler ... 175
Eksempel 1: Grenseløs mediebruk ... 175
Eksempel 2: Sammenvevd medieproduksjon ... 178
Utledninger om mediepedagogikk ... 181
a) Mediebrukens tid og rom ... 182
b) En evig strøm av mediepraksiser ... 182
c) Digital kompetanse og medborgerskap ... 183

Kapittel 8 **Digital kompetanse i lærerutdanning og i høyere utdanning** ... 187
Fredrik Mørk Røkenes
Introduksjon ... 187
Digital kompetanse i skole og høyere utdanning ... 188
Fra digital literacy til digital kompetanse ... 192
Lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfDK) ... 194
Profesjonsfaglig digital kompetanse i lærerutdanningen ... 198
Avslutning ... 200

Kapittel 9 **En mediepedagogisk samtidsdiagnose: Digitale ferdigheter i medieregulerings tidsalder** ... 207
Jan Frode Haugseth

Hva er digital kompetanse og digitale ferdigheter? 208
Sosial mediearkitektur – du blir en del av budskapet 210
Teknologiske aspekter 210
Sosiale aspekter 212
En mediesamtidsdiagnose 213
Fra åpenhet til regulering 214
Profesjonelle og kommersielle budskap 215
Fragmentering av offentligheten 217
Konklusjon 219

Kapittel 10 **Når det enkle kan bli mer komplekst** 223
Anne Mette Bjørgen, Yvonne Fritze og Geir Haugsbakk
Innledning 223
Forskning på læreres bruk av nettbrett i skolen 224
Didaktisk planlegging for bruk av nettbrett i undervisning 226
Datainnsamling og metode 227
Lærernes refleksjoner om bruk av nettbrett 228
Implementering av pilotprosjektet 228
Arbeidsmetoder og aktiviteter 230
Klasseledelse 233
Muligheter, utfordringer og dilemmaer – oppsummering og diskusjon 233
Den utfordrende og viktige implementeringsfasen 234
Betydningen av klasseledelse og klar struktur 234
Nye muligheter i undervisning 235
Enklere og mer komplekst – teknologiens dobbelthet 236
Raskhet, læringsprosesser og refleksjonsnivå 237
«Feststemning» og nøkternhet 238

Kapittel 11 **Teksturer i medietekst og kontekst** 243
Vegard M. Frantzen
Medietekster i endring 244
Modalitet og nye moduser 244
Det private, kommersielle og ideologiske aktørmangfoldet 245
Tekstanalytisk mediekompetanse 248
Tekstanalyse 248
Tekstanalytiske prinsipper 249
Teksturer fra kontekst 251
Teksturer i tekst 254
Verbalspråklige, visuelle og auditive strategier 256
Verbalspråklige strategier 256
Visuelle strategier 260
Auditive strategier 261
Komposisjoner 262
Tekstkompetanse i skolen 263
Djevelen i detaljene, eksorsisten i mediepedagogikken 265

Kapittel 12 **Mediepanikk og mediepedagogikk** ... 271
Elisabeth Staksrud
Introduksjon ... 271
Er mediene farlige for elever? Mediene som trussel mot menneskelig verdighet ... 272
Mediepanikk ... 274
Mediepedagogikk ... 277
Konklusjon ... 280

Kapittel 13 **Mediebruk, kropp og livsmestring i skolen** ... 285
Anne Torhild Klomsten
Innledning ... 285
Psykisk helse og livsmestring i skolen ... 287
Identitet og selvoppfatning ... 288
Sosiale medier og ung psykisk helse ... 292
Agent i egen medieverden ... 294
Mediebruk og kropp i et livsmestringsfag ... 296

Kapittel 14 **En mediepedagog blir til – et livshistorisk perspektiv** ... 305
Soilikki Vettenranta
Livshistoriens tilbakekomst ... 305
Å huske, å skrive, å forstå ... 306
Selvet som studieobjekt ... 307
Min livshistorie ... 308
Mediefattig oppvekstmiljø, streng skole ... 309
Universitetet: Møtet med medievitenskap ... 311
Arbeidslivet: Tekstforfatter, radio- og tv-journalist ... 312
Nullstilt innvandrer ... 313
Globalisering, miljø, risikosamfunn ... 314
Krisekommunikasjon vokser fram ... 316
Mediepedagogikk: Fra læremidler til kritisk dømmekraft ... 316
Tilbakeblikk på livsløpet: En klassereise over landegrensene ... 318
Konkluderende kommentar ... 320

Om forfatterne ... 323

Innledning

Vegard M. Frantzen og Daniel Schofield

En rekke teoretikere og forskere har interessert seg for ulike tema under paraplybegrepet *mediepedagogikk* (på engelsk *media education*). Medienes betydning for skole, læring, danning, oppvekst og hverdagsliv har blitt problematisert og undersøkt på ulike måter. I løpet av det første tiåret av 2000-tallet fikk flere mediepedagogiske publikasjoner bred innflytelse. I 2003 ga David Buckingham ut *Media Education: literacy, learning and contemporary culture*. *Norsk medietidsskrift* utga i 2004 et spesialnummer om *mediepedagogikk* med gjesteredaktørene Yngve Nordkvelle, Geir Haugsbakk og Yvonne Fritze. Ola Erstads bok *Digital kompetanse i skolen* fra 2005 var også innrammet i et mediepedagogisk perspektiv. Antologien *Mediedanning og mediepedagogikk,* redigert av Soilikki Vettenranta, ble utgitt i 2007, og samme år ble Henry Jenkins' to artikler om «Media Education for the 21st century» publisert i *Digital kompetanse*.[1] Dette er utgivelser som på ulike måter har vært sentrale i å definere fagfeltet mediepedagogikk og identifisere hva mediepedagogikk skal være og inneholde. Samtidig har publikasjonene koblet mediepedagogikken til andre fagfelt, og de har plassert mediepedagogikken i et historisk perspektiv. Tekstene har ulike tematikker, men de har til felles at mediekompetanse – det som kreves for å mestre og delta i mediekulturen – tolkes vidt. Som motsats til en instrumentell forståelse av læring og teknologi argumenteres det for et mer helhetlig og komplekst sett med kompetanser.

Mediene har om mulig en enda mer vidtfavnende posisjon i vårt samfunn i dag enn da Buckingham (2003), Erstad (2005) og Jenkins (2007a, 2007b) skrev sine klassiske tekster. Vi mener derfor at mediepedagogikken er et mer relevant fagfelt enn noensinne, i en tid der digitale medier og medieteknologi på så mange ulike vis har stor betydning for vårt hverdagsliv, for skole og identitet. Mediepedagogikken problematiserer nettopp aspekter i grenselandet mellom skole, hverdagsliv,

1 Referanser: Buckingham, 2003; Erstad, 2005; Jenkins, 2007a, 2007b; Nordkvelle, Haugsbakk & Fritze, 2004; Vettenranta, 2007.

læring, medier, teknologi og kultur, og er dermed et særdeles aktuelt fagfelt for å forstå sentrale problemstillinger i dagens samfunn. Samtidig må et fagfelt sentrert rundt så omskiftelige faktorer som teknologi og medier kontinuerlig redefinere seg selv om det skal holde på sin betydning. Dessuten er sentrale mediepedagogiske problemstillinger under press fra ulike hold, blant annet fra kommersielle aktører som utvikler teknologi for utdanningsinstitusjonene, og de utfordres dessuten av en instrumentell forståelse av medieteknologi og målstyringsfokuset som de siste årene har preget skolepolitikken og høyere utdanningssektor.

Det er over 20 år siden den norske mediepedagogen Ola Erstad i sin doktorgradsavhandling *Mediebruk og medieundervisning* definerte mediepedagogikk til å være «studiet av læringsprosesser knyttet til undervisning på mediefeltet og oppvekst i mediesamfunnet» (Erstad, 1997, s. 24). Før den tid hadde blant andre Asle Gire Dahl (1984, se også Dahl & Andresen, 1988), Len Masterman (1985), Jorunn Fougner og Frode Søbstad (1986), Helle Alrø og Birgitte Tufte (1990) og David Buckingham (1990) gitt viktige bidrag til mediepedagogikk som fagområde. Erstad (1997) definerte fagområdet til å bestå av forskning og læring knyttet til *sosialisering, undervisning med medier og undervisning om medier*. Med sosialisering siktet Erstad til et utvidet perspektiv på læringsprosesser hvor medienes rolle i barn og unges oppvekst trekkes inn og videreutvikles i den formelle undervisningen. Undervisning *om* og *med* medier omfatter henholdsvis medier som studieobjekter og medier som formidlingskanal og undervisningsmiddel. I dette inngår mediekunnskap og mediedidaktikk. Tredelingen betyr ikke at dette er separate områder, de er forbundet med og integrert i hverandre, og *læring* kan sies å være det bærende «elementet».

Vi ser mediepedagogikk som et tverrfaglig vitenskapelig fagfelt som omfatter forskning og undervisning som fokuserer på kunnskapsutvikling, hverdagsliv og danning i spenningsfeltet mellom medier og pedagogikk og mellom uformell og formell læring (jf. Erstad, 2005, s. 32; Vettenranta, 2004). Mediepedagogikk inneholder ulike perspektiver på *mediekompetanse* og *media literacy* og drøfter didaktiske problemstillinger knyttet til medieundervisningen – ofte har et vidt perspektiv på mediekompetanse vært vektlagt, som for eksempel hos Vettenranta (2004) og Buckingham (2003). Kritisk refleksjon, analytisk forståelse og dømmekraft vektlegges. Ferdigheter i mediebruk og utvikling av medieteknologi og digitale verktøy er selvsagt viktig i mediepedagogikken, men bør ikke være løsrevet fra mediepedagogikkens kjernebegreper, slik vi ser det. Det er praksisen, den kritiske anvendelsen, læringen og refleksjonen som gjør det til medie*pedagogikk*. Hovedvekten i mediepedagogikk bør dermed legges på skole- og utdanningsvirksomhet og på læring og danning, der medier, mediebruk i fritidskontekst og sosialisering er knyttet opp til dette.

Mediepedagogikk har ofte blitt avgrenset til å bevege seg i krysningspunktet mellom barne- og ungdomskultur, mediekultur og skolekultur (Erstad, 2005). Vi vil argumentere for at mediepedagogikk ikke utelukkende bør fokusere på barn, unge og skolekultur, men at fagfeltet også bør vektlegge voksne og eldre, lærings- og utdanningsinstitusjoner på alle nivåer (grunnskole, videregående og høyere utdanning), og de aktører som opererer innenfor disse. *Mediedidaktikk* er en viktig del av mediepedagogikken. I mediedidaktikken står undervisning *med* medier og *om* medier sterkt, men oppøving av kritisk dømmekraft og danning er også helt sentralt. I tillegg til å inneholde ulike perspektiver på undervisning med og om medier, bør mediepedagogikk som undervisningsfag derfor også trekke inn dagsaktuell mediebruk og medieerfaringer som barn, unge og voksne møter i sine hverdagsliv. Mediedidaktikken bør slik sett beskjeftige seg med teoretiske og analytiske perspektiver så vel som praksisrettet undervisning. Teoriens oppgave blir å forstå, analysere og kritisere mediebruk, medienes uttrykk og innhold, mens praksisen kan bidra til å korrigere og videreutvikle de teoretiske refleksjonene om mediebruk og mediekultur. På et overordnet nivå vil vi fremheve at mediepedagogikken retter søkelyset på hvordan barn, unge og voksne skal mestre og delta i det globale og medialiserte samfunnet som kritisk reflekterende borgere.

Både i Norden og internasjonalt har det mediepedagogiske fag- og forskningsfeltet vært preget av ulike oppfatninger av hva mediepedagogikk er og bør være – hvordan den faglige profilen skal se ut (Erstad, 1997, 2005; Fritze, Haugsbakk & Nordkvelle, 2015; Vettenranta, 2004). Etter vårt syn har dessuten det helhetlige mediepedagogiske perspektivet, med kjernebegreper som *læring, mediekompetanse, mestring, dømmekraft, etikk og danning,* mistet noe av sin posisjon til fordel for et instrumentelt og forenklet syn på hva mediepedagogikk er, og hvordan medier inngår i pedagogikken og utdanningsinstitusjoner. Det er dermed et behov for å revitalisere mediepedagogikken som fagfelt og konkretisere hva som faller inn under mediepedagogisk forskning, og hva som kjennetegner mediepedagogisk undervisningspraksis. Sentrale spørsmål i denne boken er derfor hvor mediepedagogikken står i dag, hva mediepedagogikken kan bidra med, og hvordan mediepedagogikken i større grad kan synliggjøres som et fruktbart fagfelt når det gjelder å forstå samspillet mellom utdanning, oppvekst, teknologi og medier. Boken tar for seg nåtidens mediekultur, hverdagskultur og skole- og utdanningskultur, og drøfter hva mediepedagogikken kan bidra med når det gjelder læring, danning og demokrati i det mediedominerte samfunnet, samt at nye vilkår for mediekompetanse, media literacy og digital danning diskuteres.

Bokens innhold

Redaktørene *Daniel Schofield* og *Vegard M. Frantzen* innleder boken med to kapitler, et reviewkapittel om mediepedagogikk og mediepedagogisk forskning, og et om mediepedagogikk som undervisningsfag. I kapittel 1, «Mellom medier, skole og hverdagsliv: Mediepedagogikk som forskningsfelt», sammenstiller vi aktuell forskningslitteratur i det mediepedagogiske landskapet og forskning fra de siste 20 årene i grensesnittet mellom *mediekultur*, *skolekultur* og *barne-* og *ungdomskultur*. Deretter diskuterer vi betydningen av mediepedagogikk som et eget forskningsfelt og sentrale utfordringer for fremtidig mediepedagogisk forskning. I kapittel 2, «Mediepedagogikk og mediedidaktikk», diskuterer vi hvordan mediedidaktikk og mediepedagogiske undervisningsmetoder har utviklet seg. Vi går gjennom hvordan norsk skole har stilt seg til medier og digitale verktøy, og hvordan sentrale mediepedagogiske teoretikere har forstått og definert mediedidaktikk. Til slutt trekker vi frem noen sentrale paradokser med dagens mediesituasjon, og hvilke utfordringer fremtidens medieutvikling kan by på for elever, lærere og skolen.

I kapittel 3, «På søken etter mediepedagogikkens teorigrunnlag: Utfordringer i vår globaliserte og medialiserte verden», skriver *Svein Østerud* om mediepedagogikkens teorigrunnlag. Med eksempler fra skoleprosjekter han har gjennomført i et langt liv i mediepedagogikkens tjeneste, går han utførlig til verks i diskusjoner av medieteknologi og læringsteorier. Han drøfter også hvordan medieteoriene kan hjelpe oss til å forstå og takle utfordringene i vår globaliserte og medialiserte verden.

Hvilken retning mediepedagogiske teorier kan og bør ta i fremtiden, der utfordringer som robotteknologi og «internet of things» gjør seg gjeldende, er spørsmål som *Reijo Kupiainen* nærmer seg i kapittel 4, «Mediepedagogiske teorier for fremtiden?». Kupiainen tar for seg ulike perspektiver på mediepedagogikk og utfordringer ved det mediepedagogiske forskningsfeltet, og drøfter med utgangspunkt i Michael Hoechsmann og Stuart R. Poyntz' (2012) teori om «media literacy 2.0» hva slags mediepedagogiske teorier som kan hjelpe oss til å forstå nåtidens og fremtidens mediekultur, som preges av sosiale nettverk.

I kapittel 5, «Bidreg digital teknologi til danning?», diskuterer *Odin Fauskevåg* danning i lys av digital teknologi, blant annet med utgangspunkt i Lars Løvlies og Ola Erstads forståelser av digital danning. Han spør hvordan et tradisjonelt begrep som danning kan være aktuelt i vår digitaliserte virkelighet, og drøfter hvordan digital teknologi virker inn på vilkårene for danning. Hans perspektiv går ut på at danning ses som den prosessen der mennesker forbindes til verden. Denne forbindelsen er i Fauskevågs øyne først og fremst normativ.

I kapittel 6, «Digital danning i skolen: Etikk, ansvar og refleksiv kompetanse», diskuterer *Daniel Schofield* også digital danning, men mer inn mot skolens rolle, og

kobler danning til konkrete utfordringer i samtiden. Han trekker frem eksempler på hvordan mediebruk får betydning for demokratiforståelse, identitetsutvikling og verdensbilde. En sentral diskusjon i hans kapittel omhandler hvordan digitale medier kan bli ressurser i danningsprosessen dersom etikk, ansvarsbevissthet og refleksiv kompetanse vektlegges. Schofield peker dessuten på innganger til læring og undervisning som gjør at danning kan kobles til konkrete læringssituasjoner i skolen.

Ola Erstad beskriver i kapittel 7 hvordan barn og unge bruker medier og er koblet på mediekanaler på en helt annen måte enn tidligere. Tittelen er «Digitale læringsliv – integrerte mediepraksiser og mediepedagogiske utfordringer». Han tar utgangspunkt i eksempler fra noen av sine egne forskningsprosjekter om barn og unges læringsliv, og drøfter en redefinering av mediepedagogikken i det 21. århundret. Med begrepet *integrerte mediepraksiser* og teoretiske perspektiv om forholdet mellom tid og rom diskuterer han hvordan den «nye» mediebruken kan forstås.

I kapittel 8, «Digital kompetanse i lærerutdanning og i høyere utdanning», ser *Fredrik Mørk Røkenes* på statusen til digital kompetanse i høyere utdanning generelt og i lærerutdanningen spesielt, og drøfter hvordan en profesjonsfaglig digital kompetanse kan forberede morgendagens lærere til å møte de yrkesrelaterte kravene i fremtidens skole, hvor digital teknologi er sømløst integrert i undervisningen på lik linje med lærebøker, krittavle og blyant.

I kapittel 9, «En mediepedagogisk samtidsdiagnose: Digitale ferdigheter i medieregulerings tidsalder», beskriver *Jan Frode Haugseth* den komplekse medievirkeligheten gjennom begrepet sosial mediearkitektur. Han drøfter hva mediekompetanse bør være, og hvilke ferdighetsmål som bør inngå i timeplanene fremover. Det å være seg bevisst teknologiens regulering, forstå mediemangfoldet, utvikle autonomi og selvstendighet og å kunne koble seg av, mener han er særlig relevante ferdigheter for fremtiden.

Anne Mette Bjørgen, Yvonne Fritze og *Geir Haugsbakk* bidrar med et empirisk basert kapittel som omhandler muligheter og utfordringer med bruk av nettbrett i barneskolen. I kapittel 10, «Når det enkle kan bli mer komplekst. Læreres refleksjoner om muligheter og utfordringer med bruk av nettbrett i barneskolen», tar de utgangspunkt i en undersøkelse om bruk av nettbrett ved to skoler i en kommune på Østlandet. Søkelyset er satt på læreres opplevelser av nettbruken, implementeringen av nettbrett, den didaktiske planleggingen og mulighetene og utfordringene i undervisningen. Her gis viktige innblikk i hvordan lærere fortolker og reflekterer over teknologibruk i undervisning, og hvordan teknologi integreres i en skolekontekst.

I kapittel 11, «Teksturer i medietekst og kontekst», skriver *Vegard M. Frantzen* om hvordan moderne medietekster og medieteknologi både åpner for nye kommunikasjonsmåter og begrenser og fremmedgjør informasjon. Kapitlet disku-

terer hva mediepedagogikk bør romme når det gjelder tekstanalytiske perspektiv for å fremme kritisk refleksjon, «bevisst forholdenhet», demokratisk mestring og medvirkning i en mediekontekstualisert skole og hverdag.

Elisabeth Staksrud skriver i kapittel 12, «Mediepanikk og mediepedagogikk», om nåtidens reaksjoner på mediebruk sett i lys av historiske «mediepanikker». Den mulige mediepåvirkningen barn og unge utsettes for i sin mediebruk, forbindes ofte med frykt, og noen ganger bryter det ut mediepanikk. Staksrud ser nærmere på medieeffektforskning, og viser til historiske eksempler på hvordan nye medier har skapt bekymring og skepsis. Dette kobles til dagens situasjon og drøftes i lys av mediepedagogiske perspektiver.

I kapittel 13, «Mediebruk, kropp og livsmestring i skolen», skriver *Anne Torhild Klomsten* om de sosiale medienes betydning for ungdoms kropps- og selvforståelse, og hun knytter dette til psykisk helse og livsmestring. Klomsten diskuterer ungdoms erfaringer med sosiale medier i lys av begreper som selvoppfatning og «agent i eget liv». Et sentralt poeng er at økt fokus på refleksjon rundt mediebruk i læringsaktiviteter i skolen kan hjelpe elever til å sette sine medieerfaringer i en større sammenheng. Dette kan bidra til at unge mennesker utvikler «agentkompetanse» som kan anvendes når det sosiale medielivet oppleves som vanskelig.

Soilikki Vettenranta avslutter boken, og i kapittel 14, «En mediepedagog blir til – et livshistorisk perspektiv», presenterer hun livshistorie og selvbiografi/autoetnografi som metoder i mediepedagogikken for refleksive metaanalyser av livsløp med samfunnsendringer som ramme. I kapitlet beskriver hun hvordan endringer i samfunnet, medieutviklingen og medielandskapet har samvirket med hennes eget liv. Hun trekker veksler på fortellinger og anekdoter fra ulike sider av sitt livsløp som berører både hjem, skole og utdanning. Vettenranta har vært både journalist, medieforsker og mediepedagog, og en rød tråd er medienes betydning, spesielt i arbeidslivet.

Referanser

Alrø, H. & Tufte, B. (red.) (1990). *De elektroniske billedmedier og mediepædagogikken. NORDICOM Information, 2–3* (temanummer).

Berge, K.L. (2010). Ytringsfrihet og ytringsanstendighet. Om ytringsfrihetens retoriske vilkår. I H. Stenstadvold (red.), *Georgs bok* (s. 168–185). Oslo: Pax.

Buckingham, D. (2003). *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*. Cambridge: Polity Press.

Buckingham, D. (red.) (1990). *Watching media learning: Making sense of media education*. London: The Falmer Press.

Dahl, A.G. (1984). *Mediekunnskap: Om dannelsen av et nytt fagområde i skolen*. Oslo: Aschehoug.

Dahl, A.G. & Andresen, K.T. (1988). *Mediepedagogikk 2*. Oslo: Folkets brevskole.

Erstad, O. (1997). *Mediebruk og medieundervisning: En evaluering av medieundervisningen i norsk skole: Intensjoner, implementering og læring.* Doctoral dissertation. University of Oslo, Department of Media and Communication, Oslo.

Erstad, O. (2005). *Digital kompetanse i skolen: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fossland, T.M. (2015). *Digitale læringsformer i høyere utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fougner, J. & Søbstad, F. (1986). *Medielære*. Oslo: TANO.

Frantzen, V. (2012). Ungdom, identitet og medier. I S. Vettenranta & V. Frantzen (red.), *Mediepedagogikk. Refleksjoner om teori og praksis* (s. 189–212). Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Fritze, Y., Haugsbakk, G. & Nordkvelle, Y. (2015). Mediepedagogiske perspektiver: En introduksjon. I Y. Fritze, G. Haugsbakk & Y. Nordkvelle (red.), *Mediepedagogiske perspektiver. Mediesosiologi, undervisning om og med medier* (s. 11–22). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Hatlevik, O., Egeberg, G., Guðmundsdóttir, G., Loftsgarden, M. & Loi, M. (2013). *Monitor skole 2013: Om digital kompetanse og erfaringer med bruk av IKT i skolen*. Senter for IKT i utdanningen.

Hetland, P. & Solum, N.H. (2008). *Digital kompetanse i norsk lærerutdanning*. NIFU-rapport nr. 28. Oslo: NIFU STEP.

Hjarvard, S. (2008). The mediatization of society. A theory of the media as agents of social and cultural change. *Nordicom Review, 29*(2), 105–134.

Jenkins, H. (2007a). Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century (Part 1). *Digital kompetanse, 2*(1), 23–33.

Jenkins, H. (2007b). Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century (Part 2). *Digital kompetanse, 2*(2), 97–113.

Kellner, D. (2015). *Media spectacle and the crisis of democracy: Terrorism, war, and election battles*. New York, NY: Routledge.